

A kipreparált President 1987

Amikor a Szovjetunió bajban van, akkor jön az amerikai baloldal segítsége.

Hat évvel ezelőtt, Reagan elnök be- választása után írtuk az alábbiakat egy hosszabb kiértékelés során:

„Amerika népe a múlt év végén le- folytatott elnökválasztás során azért szavazott a köztársasági párt elnök- jelöltjére, mert megelégedte a liberá- lis baloldali külpolitikát és egészséges irányú változtatást kívánt. A választó figyelme ezúttal a külpolitika felé fordult, mert ezen a téren találkozik érthetetlen jelenségekkel: miért kell a kommunizmussal szemben meghát- rálni, miért kell a bolsevizmussal szemben úgy „védekezni”, hogy gaz- daságilag támogatják, miért kell az amerikai fegyverkezést és önvédel- met visszafejleszteni, és ugyanakkor támogatni a szovjet hadiipart, miért kell a szabad és demokratikus nemze- ti Kína kormányával szakítani, és ugyanakkor kommunista Kínával ba- ráti kapcsolatba lépni, miért kell el- túrni a szovjet fegyveres beavatko- zást védtelen országokkal szemben, egyáltalán miért nem folytat az Egye- sült Államok kormánya olyan külpoli- tikát, ami végső fokon gyengíti és megbuktatja a népellenes kommu- nista diktatúrákat?”

Hat évi elnöki szerepvitelés után, és amikor már csak alig két év van hátra Reagan elnöki megbízatásából, a tévedés veszélye nélkül meg lehet állapítani, mit kapott és mit nem ka- pott meg Amerika népe a hat évvel ezelőtti várakozásokból. Általában el- ismert eredménynek tekintik, hogy ma Amerika az erő helyzetéből tár- gyalhat a Szovjetunióval, hogy Ame- rika tekintélye emelkedett, hogy Re- gan letörte az inflációt, rendezte a gazdasági helyzetet (már amennyire a kongresszus azt engedte), felépít- tette a lebontott, demoralizált és meg- béklyózott felderítő szolgálatot (CIA), a demoralizált amerikai hadsereget, elindított egy új technikai forradal- mat és visszaadta az amerikaiak nem- zeti horizontú önbizalmát.

Az elért eredmények értékét nagy mértékben emeli tudatunkban annak a liberális-baloldali ellenállásnak a mértéke, ami a Reagan-adminisztrá- cióval szemben megnyilatkozott. De ugyanakkor fel kell tenni a kér- dést: milyen remények táplálhatók még abban a mindenk fölött legfőbb kérdésben, hogy „az Egyesült Álla- mok folytathat-e olyan külpolitikát, ami végső fokon gyengíti és meg- buktatja a népellenes kommunista diktatúrákat?”

Nos, a múlt év végéig még lehetett kellő optimizmussal latolgatni egy lassú folyamat esélyeit, ami a fenti reményeknek ad tápot, feltéve ha a következő elnök is folytatná az irány- zatot. De a reményeket derékba törte a múlt év novembere óta tomboló „botrány”.

Szinte már szabályszerű, hogy ami- kor a Szovjetunió bajban van, akkor jön az amerikai baloldal segítsége. A nyugati szovjetbarát híripar torzító ügyeskedései sem tudják leplezni a szovjet belső bajait, amiknek méreté- ből nem egy hírmagyarázó megállá- pítja, hogy a Szovjetunió hetvenéves fennállása óta a legnagyobb belső válsággal küzd. Ahogy a világpolitika erre a belső válságra reagál, az in- kább jellemző egy bajba jutott part-

Ilyen a világ! (33)

Kedves Olvasóim!

Visszaemlékezésünkben eljutottunk 1988- ra, amikor már minden képlékennyé vált Európában. A Szovjetunió, belső nehézségei miatt, magára hagyta birodalma külső terü- leteit. Nemcsak Lengyelországban forrt a fa- zék. A keményen kommunista cseh dikta- túra is nyitni kezdett nyugat, a piacgazdaság, a demokrácia látszata felé. A balti államok 1988-ban az állami függetlenség lehetőségét látták a gorbacsovi irányzatban. Litvániában 1988-ban megalakult a Litván Mozgalom az Atalakítás támogatására nevű szervezet, novemberben a Litván Legfelsőbb Tanács visszavette az ország korábbi jelképeit. És- ország parlamentje 1988 novemberében ki- nyilvánította szuverenitását a Szovjetunió- n belül. Azerbajdzsánban az örmények fegy- veres felkelést indítottak. Az enyhébb igaz- gatás nyomán etnikai érdekek érvényesültek.

A szovjet „felzárkózás” politikailag nagy reményeket ébresztett nyugati körökben, de a szovjet gazdaságban nem hozott javulást. Az oroszok a gazdasági bajok okát a régi rendet megzavaró reformokban látták. A birodalom nem orosz országai a szovjet állam történelmi alkalmatlanságával igazol- ták függetlenségi törekvésüket, aminek el- jöttével minden probléma megoldódik – hitték. Közben még dúlt az afganisztáni szovjet háború, ami tetézte a belső bajokat.

Amerika biztosította a szovjet hatalmi elitet, hogy a Varsói Szerződés tagállamainak függetlenedése esetén a NATO nem terjesz- kedik kelet felé. Ez biztosítéka volt a szovjet államot fenntartó elit uralma fenntartásának is a gazdasági és politikai változások irányí- toiként.

Csapó Endre

ner megmentésére, mint egy olyan ellenséggel szembeni helytállásra, amelytől félni kell, amelyet nem sza- bad ingerelni. Ezen a ponton ellent- mondás volt észlelhető az amerikai politikában: Amerika „visszanyert ereje és tekintélye” nem látszott ér- vényesülni a Szovjetunióval folytatott leszerelési tárgyalásokon.

A Szovjetunió, jelenlegi belső álla- potában aligha gondolhatja világhó- dító programja további lépéseire, sokkal inkább nyugalomra van szük- sége: főleg foglalásai biztosítására. A nyugati liberális baloldal és a nagy- sajtó (és itt nemcsak az amerikaiakról van szó) a nemzetközi nagytőke szolgálatában továbbra is erőlteti a második világháború végén előállt nagyhatalmi helyzet fenntartását, Európa és a világ két érdekszfé- ra osztását. Ez a szerep nagyon meg- felel a világhódítási paranoiában szenvedő orosz-bolsevista agyagnak, és a nyugati világ közveleményét ma- nipuláló politikai akció-csoportoknak egyaránt. Ez a szándék világosan tükröződik a kettéosztott világ két szimbólikus figurájának, Reagannak és Gorbacsovna a világ elé vetített képén. Az egyik a háborús uszító, aki terroristákat fegyverez, aki konok ellenségeskedéssel otthagya a béke tárgyaló asztalát Reykjavikban – a másik: fiatal, erős, mosolygós, a béke és a megegyezés lovagja. A Szovjet- unió bűneiről mély hallgatás van, erre szolgál a fasiszta dobos ütni szünet nélkül, és lenácizni mindent, ami szovjetellenes. Gorbacsovra még csak egy karikatúrát sem látni sehol. Lenyűgöző a világméretű nagy- zenekari harmónia.

„Elnöknek lenni olyan, mint egy tigrisen lovagolni. Mindenképpen a hátán kell maradni, különben a tigris felfalja lovasát” – így jellemezte Truman elnök az elnöki pozíciót. Pedig John F. Kennedyt még csak egy év- tized múlva gyilkolják meg máig is tisztázatlan háttérrel, Lyndon B. Johnst a média zavarta el, de Nixont már nyilvánosan, szadisztikus- san zúzta össze a politikai szisztéma. Reagan is megkapta a figyelmeztető lövést, majd a múlt év végén tudom- mására adták az öreg színésznek, hogy a szerepkönyvet nem ő írja. A külpolitika irányítását tehát az elnök csak névlegesen látja el, de azért szinte egyedül felelős, a külpolitika folytatásához szükséges eszközök és anyagiak a kongresszusi szavazattól

függnek. Utóbbi meg is buktathatja az elnök külpolitikáját.

Az elmúlt hónapokban tengernyi cikket olvashattunk az iráni fegyver- szállítás bonyolalmairól. Röviden összefoglalva az történt, hogy az amerikai sajtó és kongresszus fele- lősségre vonta az elnököt bizonyos iráni fegyverszállítványok miatt, aminek hasznából a nicaraguai anti- kommunista Contra nevű szervezetet akarták anyagilag támogatni. Előbbi bizonyítást nyert, utóbbi megtörténte még nincs bizonyítva.

Ami a fegyverszállítást illeti, és amennyire azt egy beavatatlan megítélheti, a fegyverkereskedelem a második világháború óta a világ leg- nagyobb és legellenőrizhetlenebb üzlete, amely nem ismer államhatáro- kat, előtte a vasfüggöny sem akadály. A napi sajtóban nem egyszer olvas- ható a hír, hogy egy-egy fegyveres konfliktushoz melyik ország szállítja a fegyvereket. Ha már a közel-keleti háborúról van szó, tudjuk, hogy Irak- nak és Iránnak egyaránt szállít Kelet és Nyugat folyamatosan fegyvert. Az is természetes, hogy a fegyverszállítás, mint legnagyobb üzlet, nem szor- ul manapság titkos csempeszutakra, tehát az érdekelt államok ismerik a fegyverszállítványok útját, legfel- jebb öt országon át (tovább drágulva) jut el rendeltetési helyére. Lehet mondani, hogy a fegyverüzlet előtt nincsenek határok, és azt is, hogy háború nem marad abba amiatt, hogy elfogy a lőszer vagy a rávaló pénz. Nincs fennakadás, és valaki mindig fizet.

Ami az Iránnal való kapcsolatot ille- ti, azt ma főbenjáró bűnként emleget- tik. Az indoklás: az Iránt vezető mul- lahok esküdt ellenségei az Egyesült Államoknak, örültek, terrorista bűnöz- zők. Ne szóljunk most arról, hogy Amerikának egy időben módjában állt volna úgy intézni a dolgokat, hogy ez a rezsím nem jött volna létre, de arról szólni kell, hogy a covert diplo- macy, a leplezett diplomácia nem a Reagan kormány specialitása. Már elejétől fogva, az 1978-as iráni „forra- dalom” óta megszakítás nélkül fennáll Iránnal a rejtett kapcsolat. Carter elnök dolgozta ki, főleg annak a re- ményében, hogy az S2 amerikai túszt valami módon kiszabadítsa. Reagan idejében két ok jelentkezett felvenni a kapcsolatot: egyik, újabb túszok kiszabadítására nyílt így lehetőség,

másik, az amerikai kémszolgálat tu- domására jutott, hogy a szovjet már megtette a katonai előkészületeket a háborúban kivérzett Irán rövidesen bekövetkező összeomlása utáni meg- szállására. Ezzel kapcsolatos Izrael készséges közvetítése, melynek ered- ményeként Irán fegyverekhez jutott, az iráni zsidók pedig elhagyhatták az országot.

Az elnöki hatáskört nem annyira a törvény, mint inkább a gyakorlat sza- bályozza. Wilson és Rooseveltt földré- szeket osztott titkos megbeszéléseken, Truman elnök Potsdamban aláírhatta fél-Európa szovjet fogságát követke- mények nélkül. Ford elnök 30 évvel később Helsinkiben garanciát adhat- tott a Szovjetunióknak a foglalások háborúatlanságára. Vietnamban tíz éven át háborút folytathatott az elnök hadüzenet nélkül félmillió katonával, akik tíz százaléka odapusztult, csak azért, hogy a konfliktusból egy erős, arrogáns, amerikai fegyverrel állig felfegyverzett, szovjetcsatlós kommu- nista Vietnam jöjjön létre, de most rongyos 30 millió dolláros fegyver- szállítás miatt felelőssé teszik az elnököt, aki – saját szavaival kifejezve – „győtrő megpróbáltatások” után ki- szórta környezetéből azokat, akik végrehajtották azt a külpolitikát, amire Reagan elnököt kötelezték a választók hat évvel ezelőtt.

Fel kell tenni a kérdést, vajon mi forgott veszélyben attól, hogy Ame- rika – kényszerhelyzetében – néhány napra való hadianyagot szállított Iránnak, aminek nem is az árán, csak a hasznán (illetve a haszna egy ré- szén, mert Izrael nem ingyen közvetít) a kontráknak is jut néhány napi hadianyag.

Reagan elnök március 5-én szózatot intézett Amerika népéhez. A szózat a kommunizmussal szembenállás gyász- beszéde. Kommunizmusról ugyan szó sem esik, még olyan értelemben sem, hogy Amerikának valamiféle nemzet- közi kötelezettsége volna. De még csak külpolitikáról sem esik szó e- ben a külpolitikai „botrányban”, csak beletörődő mentegetőzés:

„Egy hónappal ezelőtt azt mondtam Amerika népének, hogy adtam fegy- vert a túszokért. A szívem és a leg- jobb szándékom ma is azt mondja, hogy így igaz, de a tények és a bizo- nyítékok azt mondják, hogy nem az. ... Megvan az oka, hogy miért történt de nincs mentség, hiba volt. ... Olyan

politikát akartam folytatni, ami meg- felel a Kongresszus és a Fehér Ház akaratának. ... Szeretném közölni az amerikai néppel, hogy az elmúlt hó- napok győtrő megpróbáltatása nem volt hiábavaló. A kivizsgálás minden javaslatát magamévá teszem. Valójá- ban ennél többet is teszek, az egész háztáját rendbeteszem...”

Itt bejelenti, hogy a Fehér Házban széleskörű személyi változást hajt végre.

Ez már „vonalas” elnök. Szó sincs többé a választóknak tett nagy elköte- lezettségről, igaz, nem ígér hűséget az amerikai népnek, csak a Kong- reszrusnak és a Fehér Háznak. Annak a Fehér Háznak, amelyből már elbo- csátja mindazokat, akik megértették és támogatták a saját legjobb belátása szerinti külpolitikát. Ja, a tigris hátán valahogy fenn kell maradni.

Addig, még két évig, engedelmes- kedni kell.

(Magyar Élet, 1987. március 26.)

„Történelmi fordulópont” 1988

A Szovjetunió fennállása óta mind- ezideig nem mutatkozott meg olyan élesen a központosított államigazgatás gyengesége, mint napjainkban.

Hangzatos címet adott tudósításá- nak a Washington Post (amit a Syd- ney Morning Herald április 23-i szá- ma közölt olvasói számára): *Coopera- tion heralds „turning point in history of East-West relations”- Reagan shift on Soviets*. A hosszú cím idézőjelbe tett része Reagan szájából ered, aki a tudósítás szerint, a Szovjetunióval folytatandó politikát realizstikus ka- pcsolattartásnak nevezte és kijelentet- te, hogy a két szuperhatalom együtt- működése a Kelet-Nyugat közötti kapcsolat történetében egy forduló- ponthoz közeledik.

A mintegy százosoros cikk üresjáratú szövegéből szinte semmit nem há- mozhat ki az olvasó abból, amit Re- gan mondott 26 perces beszédében. Valószínűleg a beszéd maga sem tar- talmazott különösebbet, mint ami a tudósítás lényege. A közép-hatósuga- rú atomrakéták leszereléséről elkezd- tett megbeszélések eredményeként készségesen ratifikálják a szerződést a két államfő május 29-i csúcstalálko- zóján. Ez a találkozó már sorrendben a negyedik Reagan és Gorbacsov között, és Moszkvában lesz május 29- től június 2-ig.

A cikk szövegidezéteiben „forduló- pont” és „drámai fordulat” szerepel- nek. Egészen őszintén megmondva, egy idő óta már nem tudunk hinni olyan változásban, ami az Amerika- Szovjet viszonyban drámai fordulat- nak volna nevezhető. Az amerikai el- nökök és bolsevik diktátorok csúc- találkozóinak hosszú láncolatában egyetlen fordulat sem fordult még elő. Erdemesnek tartjuk visszaidézni a Reagan elnök találkozózt megelőző csúcstalálkozókat, az azokon hozott határozatokat.

Teherán 1943. nov. 27. – dec. 2.
A „három nagy”, Sztalin, Churchill és Rooseveltt nevezetes összejövetelén a két nyugati nagyról fizetni jött szövetségesüknek azokkal a területekkel – jól megtoldva – amiket Sztalin Hit- lertől kapott 1939-ben: a balti államok, fél Lengyelország, továbbá bőséges hadianyag.

Jalta, 1945. febr. 3–12.
Ismét a három „nagy” gyűlt egybe kísérőikkel, ezúttal a Szovjetunióban. Végleg eldöntötték Lengyelország

sorsát. Megállapodtak abban, hogy a német hatalmat örök időkre veszélytelenné teszik, folyamatos jóvátételre kötelezik, az oroszok a hadifoglyokat kényszermunkára foghatják, egymillió volt szovjet polgárt hazakényszerítenek, Sztalin megkapja a mandzúriai vasútvonalat, Dairent, Port Arthurt, a Kuril-szigeteket és Dél-Szahalint, alapító tagságot és három szavazatot az Egyesült Nemzetek Szervezetében Anglia és az Egyesült Államok egy-egy szavazatával szemben. Az is a megállapodások között volt, hogy a „fasizmus alól felszabaduló” országok szabad választással dönthetnek sorsukról. Titkos pontok is voltak.

Potsdam, 1945. júl. 17. – aug. 2.

Sztalin, Truman, Churchill, majd Attlee a fő résztvevők. Kelet-Poroszországot a Szovjetunióknak adják, Kelet- és Közép-Európa szovjet megszállású tudomásul veszik, a német ipari felszerelést elvihetik nemcsak Németországból, de más országokból is.

Genf, 1955. júl. 18. – 23.

Az Egyesült Államok kormánya tíz év alatt sikeresen leszerelte a szovjetnek nyújtott ajándékok miatti felháborodás áramlatát odahaza, mialatt a Szovjetunió nyugati segítséggel annyira felerősödött, hogy – úgymond – a háborús visszatorzítást ki kellett iktatni a megoldások közül. Ez a csúcstalálkozó már a „békés együttélés” szövegeivel jött össze négy hatalom (USA, SZU, Anglia, Franciaország) kormányfői között. Jellemzően itt vetette fel Eisenhower az „open skies” ajánlatot, a leszerelés kölcsönös légi felvételekkel ellenőrzött megfigyelésére.

Washington, 1959. szept. 15., Camp David, szept. 25. – 27.

Hruscsov (the butcher of Budapest) amerikai látogatása még felháborodást keltett, de pontot tett a magyar forradalom népszerűsítésének lehetőségére, csakúgy a kommunizmus korában tartásának esélyeire. A washingtoni politika nyíltan is kétszínű lett.

Párizs, 1960. május 15. – 19.

De Gaulle, Macmillan, Eisenhower, Hruscsov. A nagy barátság hangulatát Hruscsov rontotta el, lehordva Eisenhower az amerikai kémrepülőgépek miatt, amit az oroszok lelőttek.

Bécs, 1961. jún. 3. – 4.

Kennedy elnök részére is előírta a protokoll, hogy összecsofolozzon Hruscsovval, majd megtekinthette a Berlin Falat, aminek az volt a szerepe, hogy a két nagyhatalom közötti ellentétet elhitesse a világgal. Ez időben vette tudomásul Amerika népe, hogy partjai mellett (Kuba) szovjet támaszpont létesült.

Glassboro, 1967. jún. 23. – 25.

A lelőtt Kennedy utóda, Johnson elnök is megkívánta hogy vendégül lássa Koszigin államelnököt.

Moszkva, 1972. máj. 22. – 30.

A kellőképpen átnevelt volt anti-kommunista Nixoné az érdem, hogy a ma is tartó fegyverközösségi tárgyalásokat megindította a Szovjetunióval. Vörös Kínát is meglátogatta, Ceausescu is megölelte-megcsókolta.

Vlagyivosztojk, 1974. nov. 23. – 24.

Ford elnök Brezsnyevvel folytatta a fegyverkezés kölcsönös korlátozásáról szóló tárgyalásokat. Itt már szóba jött, hogy a cél a két nagyhatalom egyenlő szintű felfegyverzettsége, ami gyakorlatilag az volt, hogy az Egyesült Államok leáll és megvárja, míg fegyvertársa utoléri és elkerüli őt.

Helsinki, 1975. júl. 29. – aug. 2.

A fegyverbarátság logikus következményeként hosszútávú garancia illeti meg a Szovjetuniót európai gyarmatterületei és foglalásai megtartására. A megszállók diplomáciai sikere, hogy európai csatlós kormányai mind aláírják Európa kettősítésének nemzetközi szerződését, amit Európa biztonságának neveznek. Cserébe a Szovjetunió elismert bizonyos emberi jogokat. Azok megtartása más lapra tartozik. Ez is Ford elnök érdeme.

Bécs, 1979. jún. 15. – 18.

Carter elnök és Brezsnyev ismét aláírtak valamit. Ezt a szenátus ugyan máig sem ratifikálta, de Washington, beleértve Reagan kormányát is, mindmáig tiszteletben tartja. Ez az alapja a most folyó tárgyalásoknak. Ma már hivatalosan is elismert tétel, hogy a két szuperhatalom fegyverkezési szintje kiegyenlítődt – másszóval a Szovjetunió utolérte az Egyesült Államokat.

A következő fejezet a csúcstalálkozók sorában Reagan elnök nevéhez fűződik. Ezek a megállapodások a Szovjetunió katonai fölényét fogják biztosítani Európában. De nincs baj, nyugtatnak meg minket az új világ bölcsei, mert a keretszerződések a Szovjetuniót is kötelezik, és különben sem érdeke, hogy a vasfüggőnyt nyugatabbra tolja.

★

Ha kissé unalmas is volt a korábbi csúcstalálkozók felsorolása, célunk az volt vele, hogy visszamutassunk arra a töretlen vonalra, amivel Amerika segítette a Szovjetuniót világhatalmi partnerré válnia.

Roosevelt hatalmrajutásáig burkoltan, bankok és nagyvállalatok által gyakorolva, majd 1933-tól nyíltan is, politikai elismeréssel megtámogatva ömlik az anyagi segítség a Szovjetunióba, ami végülis Európa legyőzésében, fél-Európa átadásában pecsétlődött meg. A 43 év, ami azóta eltelt, Amerika részéről a területajándékozásnak a véglegesítésével telik el. És az a körülmény, hogy ma már szóba sem kerül a szovjet megszállók kivonulása, arra utal, hogy valamiféle véglegesítést készít elő a két Európa-ellenes nagyhatalom.

Ha volt is fordulópont, az Reagan elnökben önmagában ment végbe. Ő hagyta cserben azt a konzervatív, hazaszerető, istenfélő, a kommunizmust-kapitalista kizsákmányolást, baloldali agressziót elvető amerikai többséget,

Gorbacsov

a nyugati kapitalisták pártfogoltja. A *reformszocializmus* a nyugati internacionalizmusnak a menetterve a kommunista diktatúrák megmentésére és további országok szocialistává tételére. Lenin mondása: „a szocialista világállam megteremtésének előfeltétele a nemzetközi gazdasági hálózat kiépítése.”

Ehhez lett készsége partner Gorbacsov, aki széles jövőt terít a most órá figyelő világ elé: Szól a (közös) gazdálkodás kiépítéséről, olyan széles alapokon, amibe belefér egész Európa. Ez a nagy lehetőség az európai egysülés részére, ami fokozatosan egyetlen közös piaccá válik. Ehhez köteles minden európai ország hozzájárulni, ami pedig a Helsinki [egyezmény] szelleméből születik meg.

A New York Times is közli a fentieket, és még valamit: „Apparently implying that the United States could be in some way join such an endeavor – he [Gorbacsov] said – Non-Europe-

ans can also contribute to this end.”

Másszóval az Egyesült Államok is bekapcsolódhat az európai gyarmatosításba. Ha az ember ilyen szép összjátékot lát, bizony hajlamos nem elhinni, hogy Gorbacsov invitálja Belgrádból Amerikát az ő külön elgondolású Európát átrendező terveire.

De tudni kell, ilyen tervek nem a politikusok expozéiból pattannak ki. Éppenséggel Gorbacsov az, akit ehhez a tervhez a nyugati politikai tervezők meginvitáltak, és pontosan ez a nagy nemzetközi szíves fogadtatás ad neki odahaza erőt és tekintélyt a még mindig többségi vaskalapos bolsevisztákkal szemben.

Ha még valakinek kételye van affelől, hogy Európa intézményesített gyarmatosításáról van szó, a *New York Times* alábbi Gorbacsov-idézete elháríthatja azt: „Our ideas on the integrity of the Continent have nothing in common with the idea of European exclusiveness, or Euro-centrism”.

Világos beszéd: „A mi elgondolásunk a földrész egyesítésére teljesen eltér az európai kizárólagosság gondolatától, és nem is Európa-központú”.

Minden jel arra mutat, hogy az évszázad nagy műve, Európa tönkretétele és kikapcsolása után végleges gyarmatosítása rövidesen a megvalósulás állapotába jut. Ezt nevezi Reagan elnök drámai történelmi fordulópontnak. Részünkre csak az lenne a fordulat, ha mind az amerikaiak, mind az oroszok megfordulnának és hazamennének bűncselekményeik színteréről.

(Magyar Élet, 1988. május 12.)

Mi forr a lengyel fazékban?

1988

A második világháború kimenetele minden kérdést tisztázott, amit az első világháború nyitva hagyott. Elsősorban tisztázódott a két világháború célja, nemcsak a központi hatalmak legyőzetésében, hanem minden más európai hatalom legyőzetéssel egyértelmű hanyatlásában. (Nincs többé francia, angol, stb. gyarmatbirodalom.) Tisztázódott az is (bár ma még álcázzák), hogy a Szovjetunió létrejöttében, felségélyezésében, megmentésében a nemzetközi pénzügyi és vállalkozói érdekeltségeknek fontos szerepük van. Kifejezetten érdekük a közép-európai országokra fegyveresen ráerőltetett diktatórikus pártkormányokat hatalomban tartani.

Sztalin halála óta fokozatosan javult a viszony a moszkvai diktatúra és a nemzetközi bankvilág között. Taktikázó vörös cárok után, a jelek szerint, most egészen szolgálatkész vörös diktátor irányítja a Szovjetuniót, ennél fogva a csatlós diktátorok ázsíója nyugaton hanyatlik, többé már nem érdem a szembenállás Moszkvával, hiszen Moszkva is (Peking után) a szolgálatkészek útjára lépett.

A fentiekkel fel kellett vázolni ahhoz, hogy érthetőbbé váljon sok jelenség a nyugat-keleti viszonyban. Nem tévesztve el, hogy cikkünk Lengyelországról szól, rá kell mutatnunk mégis a magyar példára, arra hogy miért nem felelt meg Nyugatnak 1956-ban Nagy Imre, és miért felelt meg a lengyel Gomulka. Hruscsov két-színű játékot játszott: egyrészt elítélte a sztalini izolációs politikát és meghirdette a liberalizálódást, de gyakorlatilag semmit nem tett, ami kielégítette volna a pénzsákokon ülő távirányí-

tókat. Ez utóbbiak közép-európai szövetsége, a *Radio Free Europe*, felfokozta az ellenállás propagandáját a csatlós államokba sugárzott adásaiban, persze csupán arra a célra, hogy nyomást gyakoroljon Hruscsovra. Nos, a magyar események „túlszaladtak” (ez is idézet) a kívánt határon, magával sodorva Nagy Imrét is olyan távlatokba, ahol már elszakadtak a vörös-Natától – már többpárt-rendszerű demokrácia született, másszóval, ahol már megszűnt az egypárt-diktatúra. Ez már nem felelt meg a nyugati politikát irányítóknak. Gomulka viszont, aki megmaradt a reformkommunizmus talaján, nagy elismerésben részesült.

A szovjetmegszállta országok csatlós kormányai Nyugat részéről nemcsak pénzügyi segítséget kapnak, de erkölcsi támogatást is élveznek. Függetlenül attól, hogy milyen mértékben embertelenek a rájuk bízott népek elnyomásában, feltétel nélkül kijár nekik az UNO-tagság és a hivatalos és általános nemzetközi elismerés. Ezek a rezsimek ma már csak azért léteznek, és csak úgy tudnak fennmaradni, ha az említett nyugati támogatást folyamatosan megkapják. Egy másik megfogalmazásban: a világpolitika irányítói akaratából a modern idők emberterelési formája a kommunizmus, aminek akkor is fenn kell maradnia, ha senki nem kívánja.

Ma már Moszkva is elismeri, hogy külön utakon is el lehet jutni a kommunista boldogulás közelébe, és valószínűleg bátorítja csatlósait önálló szocialista útkeresésre. Persze, könnyű ezt így kimondani, de amikor meghirdetik egy csatlós-országban a reformot, annak nem az a hatása, hogy a nép tátott szájjal várja, mit ad a kormány reform címkével, hanem megfogalmazza az önmaga részére kívánt reformot, és azt ki is mondja.

Rátérve a jelenlegi lengyelországi eseményekre, első tekintetre nagy ellentmondást mutat az a körülmény, hogy a zavargásokat a kormány reformprogramja váltotta ki, noha a nép, a munkásság, az ellenzék követel reformokat már évek óta. A magyarázat erre abban van, hogy a kormány reformnak nevezte el azt a gazdasági programot, amivel még talán elkerülheti az államháztartás összeomlását. A program kétségtelenül tartalmaz reformelemeket, de ezek mögött a lényeg az, hogy a gazdasági bajokat további kölcsönökkel már nem lehet betakarni, és a kormány (mint Magyarország is) a fizetésért dolgozókból akarja kisajtolni a hiányt. Másszóval, akkor remélhet javulást, ha gorombán csökkenti a munkabérekét. (Mármint általános áremeléssel.) Ez teszi a lengyelországi helyzetet végtelenül robbanékonyra, mert az amúgy is alacsony fizetésekből tíz százalékos többletkiadás is fájdalmas, a február óta szorító prés alatt ma már 50%-os áremelés előre vetíti az éhséglázadások rémét, minden forrongás legveszélyesebbjét.

Mint ahogy az újsághíradásokból ismerjük, a munkáslázadásoknak az április 1-én bevezetett nagy áremelések adták meg az alapot. A lázadások színhelye a már korábbi hasonló esetekből ismert ipari központok, jellemzője, hogy egymástól függetlenül törnek felszínre, azonos okból, azonos cél érdekében.

A nova-hutai brutális rendőri beavatkozás (a nyugati mintára rendszeresített terrorizmus-ellenes rohamegységek bevetésével) csak korlátozott sikert eredményezett a ható-

ságok részére, ugyanakkor kiváltott számtalan bátor tiltakozást, nemcsak a munkások körében, de a varsói, gdanski, krakkói egyetemeken is. Országszerte újra a követelések közé került a betiltott *Szolidaritás* tevékenysége, noha az első sztrájkolók a városi közlekedési munkások voltak, és mint a hivatalos szakszervezet tagjai nyúltak a munkamegtagadás fegyveréhez.

Nem maradhatott ki a sztrájkolók sorából a korábbi nagy munkalázadások színtere, a gdanski Lenin Hajóművek. Itt dolgozik Lech Walesa vilánszerelő is, a beszüntetett *Szolidaritás Szakszervezet* vezetője. Itt, beszámolóink írásakor (május 8-án) 3000 sztrájkoló, élén a 15 tagú *Szolidaritás Bizottsággal*, tartózkodik üléssztrájkolóként a munkahelyén. Május 6-án a gyárvezetőség felszólította Walesát és a sztrájkolókat, hogy hagyják el a gyárterületet, mert ha nem, „más eszközökhöz” nyúlnak. A hajógyári sztrájkot is illegálisnak nyilvánították, ami szabad kezet ad a rendőri beavatkozáshoz. A rendőri különleges terrorkülönítmény még a kapukon kívül várakozik. Walesa utasította a sztrájkolókat, hogy a rendőri támadás esetén ne tanúsítsanak ellenállást. Ő is jól tudja, hogy egy üléssztrájk szétvérese (mint a novahutai esetből látjuk) még nem jelent győzelmet a kormánynak, mert az elégedetlenség nem kis csoportok panasza, hanem országos felháborodás.

Valóban, ma még nem tudni, melyik tiltakozó esemény fogja kirobbantani az általános ellenállást, mert az elégedetlenség megnyilvánul minden olyan alkalommal, ahol nagyobb tömegű ember gyűl egybe. Szabadtéri misék politikai demonstrálás jellegét veszik fel az idej tavaszi hónapokban, amiket a rendőrség – eltérően a korábbi évek gyakorlatától – megfigyel ugyan, de eltűr. Május elsején, a „nagy nemzetközi vörös szolidaritás” ünnepe helyett a lengyel nép alapvető szabadságának, polgári jogainak követelése nyilatkozott meg. Hallottuk a hírekben a jelentést az országszerte előfordult összetűzésekről a lengyelországi május elsejével kapcsolatban.

A lengyel fazékban a kommunizmus megfőzhetetlen, megrághatatlan mócsingjai fortyognak, a gazdasági élet pártközponti irányítása forgolódik a marxi-lenini elmélet zagyva levében, aminek a gőzét már nem az eljövendő munkásparadicsom dicsfényének látja a lengyel munkás, mostani éhezését-nyomorát nem lehet már kizsákmányoló kapitalisták, háborúskodó fasiszták nyakába varrni. A lengyel események nem elszigetelt jelenségek, mert a bajok sem csak lengyel bajok. Lehet, hogy különböző népek különböző türeklépességgel viszonyulnak a szocializmus nyomorpolitikájához (hiszen tudomásunk szerint a romániai, de még az oroszországi munkásság is kevesebb bérért dolgozik, mint a lengyel munkás), mégis a lengyelországi sztrájkok úttörők és példamutatók lesznek arra, hogy ne fogadja el az ország népe azoknak a gazdasági reformját, akik évekként el előtt előidézték a mai gazdasági bajokat. Mert ezeknek a „reformja” nem más mint saját uralmuk, kiváltságos rendjük megmentése annak érdekében, hogy tovább folytathassák Közép-Európa ősi nemzeteinek proletarizálását, rabszolga sorsra vetését.

(Magyar Élet, 1988. május 19.)